

Nebi Miş

nmis@setav.org

TÜRKİYE’NİN İSTİKRAR SAĞLAYICI DİPLOMASİSİ

Şarm eş-Şeyh’te yapılan zirve ve Batılı önemli ülke liderlerinin zirveye katılması yeni bir eşikti. Ateşkesin sürdürülmesi ve kalıcı barışa doğru genişlemesi açısından bu zirve büyük öneme sahip. Türkiye bu sürecin en kilit aktörlerinden biri. Zirve öncesinde ve sırasında Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın ağırlığı bunu bir kez daha gösterdi. Hem metnin son halinin ortaya çıkmasında, hem Netanyahu’nun zirveye katılımının engellenmesinde Türkiye belirleyici bir role sahipti. Uluslararası kamuoyu ve bölge ülkeleri bu hakikatin farkında.

Soykırımı durdurmaya dönük ateşkes yürürlüğe girdi. Bu, Trump’ın 20 maddelik Gazze Planı’nın ilk aşamasını oluşturuyor: İsrail saldırılarını durduracak, insani yardımlar ulaştırılacak, rehine/mahkum takası yapılacak ve İsrail belirlenen hatlara çekilecek. İkinci aşamada ise Gazze’nin yönetimi, HAMAS’ın geleceği ve barış gücü gibi ayrıntılar müzakerelere edilecek. Nihai hedef ise 1967 sınırlarında, başkenti Doğu Kudüs olan, bağımsız bir Filistin devletine ulaşmak.

İki yılın sonunda Filistinliler soykırımı uğradılar ama yerlerini terk etmediler, direndiler. İsrail’in hedefine ulaşmasını engellediler. İsrail amacına ulaşamadı. Soykırım yaptığı birçok uluslararası kurum tarafından tespit edildi. Yönetimlerin de içinde olduğu uluslararası toplumun azımsanamayacak bir kısmı İsrail’i soykırım yapmakla suçladı. En nihayetinde İsrail uluslararası toplum nezdinde yalnızlaştı. İsrail sorunun sadece Filistinlilerin ya da bölge ülkelerinin sorunu olmadığı küresel bir sorun olduğu kabul edildi. Batılı ülkeler, bu sorundan İsrail’i koşulsuz destek-

leyerek ya da görmezden gelerek kurtulamayacaklarını gördüler. Batı toplumları ve yönetimleri arasında büyük çatlaklar meydana geldi. Büyük maliyetler oluştu.

Özellikle Katar saldırısının ardından bölge ülkeleri, İsrail’in saldırganlığından tek başlarına kurtulamayacaklarının net olarak farkına vardılar. Türkiye, İsrail’in durdurulması konusunda bölgesel bir birlikteliğin ve ortak duruşun oluşturulması, İslam ülkelerinin bir araya gelmesi ve sorunun çözümü için Trump yönetimi başta olmak üzere uluslararası toplumun irade ortaya koymasında kritik bir rol oynadı. Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın dünya siyasetindeki güvenilir ve etkili liderliği ile yürüttüğü lider diplomasisi ateşkese ulaşmada belirgin katkı sağladı.

Ancak yine de unutulmamalıdır ki hiçbir anlaşma, ateşkes ve barış, ertesi günün garantisi değildir. Hele bir de söz konusu İsrail olunca. İsrail kurulduğundan bu yana hiçbir ateşkese, anlaşmaya uymadı. Ortadoğu’da istikrarsızlık ve kırılganlığın devamına yatırım yaparak, bundan yararlandı. Ateşkes ve anlaşmaları belirli bir süre, bir imaj tazeleme, meşruiyet inşası, iç politikada yeniden konumlanma ve askeri hazırlık olarak

Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, Gazze’de yürürlüğe giren ateşkes anlaşması dolayısıyla Mısır’ın Şarm el-Şeyh kentinde düzenlenen Şarm el-Şeyh Anlaşması imza törenine katıldı. Cumhurbaşkanı Erdoğan, anlaşmayı imzaladı. (TCCB/Mustafa Kamacı / AA, 13 Ekim 2025)

GENİŞ HACİMLİ EKONOMİK İLİŞKİYE, DERİN MÜTTEFİKLİĞE VE ABD ÜSLERİNE RAĞMEN, KATAR'IN İSRAİL SALDIRGANLIĞINA KARŞI SAVUNMASIZ KALMASI, KÖRFEZ'İN GÜVENLİK DENGELERİNİN SORGULANMASINA YOL AÇTI. SADECE KATAR DEĞİL, ABD İLE İYİ İLİŞKİLERE SAHİP DİĞER KÖRFEZ ÜLKELERİNİN DE GÜVENLİK KAYGILARI ARTTI. DOLAYISIYLA, BU ZİYARETLERİN BÖLGE İÇİN GÜVENLİK VE İSTİKRAR MİMARİSİNİN OLUŞTURULMASI BOYUTU ÖNEMLİ. TÜRKİYE BÖLGENİN KOLEKTİF GÜVENLİK MİMARİSİNİN OLUŞTURULMASI ÇABASINDA SADECE SÖYLEMDE KALMIYOR. AYNI ZAMANDA DİPLOMATİK GİRİŞİMLERLE BU İŞ BİRLİĞİ SOMUTLAŞTIRILMAYA ÇALIŞILYOR.

gördü. Belirli bir sürenin ardından da önce ihlal, ardından saldırı ve en nihayetinde işgal politikasından vazgeçmedi.

Bugün için kritik meselelerden biri şudur: İsrail dünyada hızla bir imaj yenileme propagandasına ve çalışmasına başlayacak ve iki yıldır devam eden soykırımı unutturmayla çalışacaktır. Bir mağduriyet söylemi üzerinden tekrar İsrail'in güvenliği anlatısına dönecektir.

Dolayısıyla, küresel koalisyon nihai barışa ulaşınca kadar İsrail'e baskıya devam etmeli, küresel toplum da Filistinlilerin haklarına sahip çıkmalıdır. Ateşkese ulaşıldı diye Filistin gündemi bırakılmamalıdır. Ortadoğu'da devletler, Katar saldırısı sonrası oluşan iş birliğini, bir güvenlik mimarisinin inşasına dönüştürmelidir. Bu bağlamda, Ortadoğu'nun istikrar ve güvenliği için bir güvenlik paketi imzalanmalı ve güçlü bir blok oluşturulmalıdır.

Mısır'da Aşılın Kritik Eşik

Mısır'ın Şarm eş-Şeyh şehrinde, "Niyet Beyanı" belgesi imzalandı. Bu belgenin önemi, hem bölge ülkelerinin büyük kısmının iştirak ettiği hem de Batılı ülke liderlerinin katıldığı "güçlü ve müşterek bir irade beyanı" olmasıdır. Belgenin altında ABD Başkanı Donald Trump, Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, Mısır Cumhurbaşkanı Abdülfettah es-Sisi ve Katar Emiri Tamim es-Sani'nin imzaları bulunuyor. Atılan imzaların, kalıcı barışı getirmeye yönelik, diplomatik ilerlemenin yolunu açabilecek bir mahiyeti vardır. Cumhurbaşkanı Erdoğan, "Anlaşmaya Filistin sorununu çözen bir belge gözüyle bakmak yanlış olur" tespitini yaptıktan sonra, yegâne çözümün "1967 sınırları temelinde başkenti Doğu Kudüs olan bağımsız, egemen ve coğrafi bütünlüğü haiz bir Filistin devletinin kurulmasıyla" mümkün olacağını bir kez daha vurguladı.

Deklarasyon, genel bir çerçeveyi ortaya koyuyor. İsrail sorununa kalıcı çözüm üreten anlaşma metni değil. Ancak, Gazze Planı'nın ikinci ve üçüncü aşamalarının sorunsuz ilerlemesi ve İsrail'in verdiği sözleri

tutması için baskı oluşturulması açısından önemli. Filistin meselesinin çözümü için BM'de Trump ile Arap ve Müslüman ülkelere yaptırılan toplantı, ateşkese ulaşılmasında kritik bir eşikti. Şarm eş-Şeyh'te yapılan zirve ve Batılı önemli ülke liderlerinin zirveye katılması yeni bir eşikti. Ateşkesin sürdürülmesi ve kalıcı barışa doğru genişlemesi açısından bu zirve büyük öneme sahip.

Türkiye bu sürecin en kilit aktörlerinden biri. Zirve öncesinde ve sırasında Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın ağırlığı bunu bir kez daha gösterdi. Hem metnin son halinin ortaya çıkmasında, hem Netanyahu'nun zirveye katılımının engellenmesinde Türkiye belirleyici bir role sahipti. Uluslararası kamuoyu ve bölge ülkeleri bu hakikatin farkında. Sadece son haftalarda Türkiye üzerine yapılan analizlere bu anlamda bakmak yeterli.

Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın Körfez Turu

Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın üç günlük Körfez gezisinin ilk durağı Kuveyt'ti. Heyetle birlikte bu önemli geziyi takip ettim. Kuveyt Emiri Şeyh Mişal, Aralık 2023'te göreve gelmesinin ardından Mayıs 2024'te Türkiye'yi ziyaret etmişti. Bu gezi, aynı zamanda bir iadeiziyaret özelliği gösterdi. Kuveyt, 1990'daki Irak işgalinden sonra, dış politikasını yeniden şekillendirdi. Diğer Körfez ülkelerinin aksine, ekonomik kapasite olarak daha zengin olmasına rağmen, daha içe kapanık ve sessiz bir politika yürütüyor. Dış politika ve güvenlik ihtiyacını çeşitlendirme ve bölgesel sorunlara müdahil olma bağlamında temkinli bir yaklaşım sergiliyor.

Katar ile karşılıklı ziyaretler zaten çok sık yapılıyor. İki ülke arasında stratejik iş birliği var. Yüksek Stratejik Komite bu ziyaretle on birinci toplantısını yaptı. Bu toplantılarda birçok konuyu içeren 121 belge imzalandı. Atılan imzaların hayata geçmesi ve karşılıklı faydanın somutlaşması için ardıl ziyaretlere ihtiyaç var.

Ziyaretin Umman ayağının da aynı zamanda iadeiziyaret özelliği vardı. Umman Sultanı Heysem, Kasım 2024'te Türkiye'ye gelmişti. Cumhurbaşkanı Erdoğan ise en son 2005'te başbakanken Umman'ı ziyaret etmişti. Yirmi yıl aradan sonra geldiği Maskat'ta Sultan

Heysem bin Tarık tarafından sıcak bir şekilde karşılandı. Umman geleneksel olarak tarafsızlık rolünü öne çıkarsa da çatışma bölgelerine çok yakın bir ülke. Son yıllarda, diğer Körfez ülkeleri gibi savunma yeteneklerini geliştirmeye ve çeşitlendirmeye çalışıyor. Umman dış politikası, bölgesel çatışmalardan uzak ve daha çok tarafsızlık üzerine şekillenmiştir.

İkili ilişkilerde uzlaşmacı bir politika takip eden Umman, Ortadoğu'nun diğer ülkelerinde olduğu gibi, yeraltı kaynaklarına bağımlılığı azaltarak ekonomisini son yıllarda çeşitlendirmeye çalışmaktadır. Erdoğan'ın ziyaretinin gündeminde ikili ilişkilerde; sanayi, ekonomi, savunma, ticaret gibi konular varken, bölgesel düzeyde de Gazze'de ateşkesin devamı, yardımların koordinasyonu ve iki devletli çözüm bulunmaktaydı. Devlet başkanları düzeyinde, karşılıklı ziyaretler az olsa da bölgesel konularda birçok konuda iki ülkenin bakış açıları örtüşmektedir. Bu ziyaret sırasında, 16 farklı belgenin kabul edilmesi, iki ülke arasındaki stratejik bağları daha da güçlendirecektir.

Bu üç ülke ziyaretinde, ekonomik iş birliğini derinleştirmek kuşkusuz önemli. Ancak, bu ziyaretlerin kapsamını sadece ekonomik konularla sınırlı görmemek gerekir. Ateşkesin devam etmesi, Gazze'nin yeniden inşası ve yardımların yapılmasında koordinasyonun sağlanması da bu ziyaretin önemli gündem başlıklarından birini oluşturdu.

Ayrıca, geniş hacimli ekonomik ilişkiye, derin müttetikliğe ve ABD üslurine rağmen, Katar'ın İsrail saldırılarına karşı savunmasız kalması, Körfez'in güvenlik dengelerinin sorgulanmasına yol açtı. Sadece Katar değil, ABD ile iyi ilişkilere sahip diğer Körfez ülkelerinin de güvenlik kaygıları arttı. Dolayısıyla, bu ziyaretlerin bölge için güvenlik ve istikrar mimarisinin oluşturulması boyutu önemli. Türkiye bölgenin kolektif güvenlik mimarisinin oluşturulması çabasında sadece söylemde kalmıyor. Aynı zamanda diplomatik girişimlerle bu iş birliği somutlaştırılmaya çalışılıyor. Körfez turuna savunma sanayii şirket-

Özellikle Katar saldırısının ardından bölge ülkeleri, İsrail'in saldırganlığından tek başlarına kurtulamayacaklarının net olarak farkına vardılar. Türkiye, İsrail'in durdurulması konusunda bölgesel bir birlikteliğin ve ortak duruşun oluşturulması, İslam ülkelerinin bir araya gelmesi ve sorunun çözümü için Trump yönetimi başta olmak üzere uluslararası toplumun irade ortaya koymasında kritik bir rol oynadı. Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın dünya siyasetindeki güvenilir ve etkili liderliği ile yürüttüğü lider diplomasisi ateşkese ulaşmada belirgin katkı sağladı.

lerinin üst düzey yöneticileri katıldı. Dolayısıyla, her üç ülke ile imzalanan kağıtlarda savunma sanayii ürünlerinin önemli bir yer tuttuğunu öngörebiliriz.

Terörsüz Türkiye'de Bir Yıl Geride Kaldı

Terörsüz Türkiye süreci bir yılını tamamladı. MHP lideri Devlet Bahçeli'nin Ekim 2024'te TBMM'de DEM vekilleri ile tokalaşması ve ardından PKK elebaşına yaptığı çağrı üzerinden gündeme gelen süreçte yeni bir gelişme oldu. Terör örgütü PKK, Öcalan'ın çağrısı üzerine yeni bir adım attı ve Türkiye'den tamamen çekildiklerini açıkladı. Yine geçtiğimiz günlerde Cumhurbaşkanı Erdoğan, DEM Parti İmralı heyeti ile görüştü. Bu iki gelişme önemli. Süreç ile ilgili bisikletin tekerinin döndüğüne işaret.

Geleceğe yönelik temkinli iyimserlik bu anlamda devam ediyor. Sürecin manipülasyona ve sabotaja uğramaması için başlangıç iklimini ve geçmiş tecrübeleri unutmamak gerekiyor. Tüm kesimlerin kullanılacak dil konusundaki hassasiyeti devam etmeli. Bunun yanında, sürecin başarıya ulaşması için terör sorunu ile Kürt meselesinin birbirinin içine geçecek şekilde değil, ayırtılarak konuşulması lazım.

Terörü sonlandırmak için atılacak adımlar ve yasal düzenlemelerin ne olması gerektiği ele alınırken, Kürt meselesi ile ilgili tartışılmalı konuların bunun içine dahil edilmemesi zorunlu şart. Tabii ki, terör sonlandırıldıktan sonra demokratik adımlarla ilgili hususlar yine demokratik siyasetin içinde tartışılacaktır. Ama terörün sonlandırılmasını bu konularda atılacak adımlara bir ön şart olarak sunmak sürecin mahiyeti açısından büyük bir yanıltır. Yine DEM Parti'nin tüm süreci Öcalan'la ilgili düzenleme talebine rehin etmesi bir sorumsuzluktur. DEM çözümü zorlaştıran değil, sorumlulukla süreci kolaylaştıran siyaseti öncelemelidir.

Bunun yanında, silah bırakma süreci, çalışmalarına devam eden komisyondan çıkacak önerilere endekslenmemelidir. Komisyonun yapacağı öneriler önemlidir. Ancak yasal düzenlemeler, TBMM tarafından yapılacaktır. Süreç konusunda toplumsal destek önemlidir. Sahada silah bırakmanın devam ettiğini kamuoyunun bilmesi gerekir. Başlangıç iklimindeki "al-ver müzakereleri olmayacak" sözü ve toplumsal hassasiyetle ilgili tavırlar hâlâ geçerlidir. En nihayetinde, aceleci olmakla, zamana yaymak arasındaki denge iyi kurulmalıdır.

Cumhurbaşkanı Erdoğan, İmralı heyeti ile üçüncü kez görüştü. Terörsüz Türkiye Komisyonu, 16. toplantısında Dışişleri Bakanı

Fidan ve Adalet Bakanı Tunç'u dinledi. Toplantıda Komisyon'un nihai rapor aşamasına geçtiği açıklandı. Yasal düzenlemelerle ilgili önerilerini yakın gelecekte Meclis'e sunacağı duyuruldu. Erdoğan'ın İmralı heyetiyle görüşmesi, sürecin selameti açısından önemli. Çünkü, terörsüz Türkiye ile ilgili geline süreçte bisikletin tekeri dönse de ivme yavaşlamıştı. Toplumda destek azalma eğilimine geçmişti. Başlangıç dönemindeki pozitif hava dağılmaya başlamıştı. Özellikle son dönemde DEM Parti ve ona yakın çevreler, terörsüz Türkiye sürecinin başlangıç noktasındaki duruştan uzaklaşan bir tutuma savruldu. Başlangıçtaki olumlu iklimi zedeleyen eylem ve söylemler yaygınlaşmaya başlamıştı.

Süreç sonlanıncaya kadar devletin güvenlikten taviz vermeyeceği ve terör örgütleriyle mücadelesinin devam edeceği de en başta belirtilmişti. Bu konuda devletin duruşu belli. Yasal düzenlemelerin gerekliliğinin farkında. Herhangi bir düzenleme yapılmayacak demiyor. Bunun için TBMM'de komisyon kuruldu. Yani şu anda ilk baştaki pozisyonundan farklı bir yerde durmuyor. Ancak, zaman içerisinde terör örgütü ve DEM çevreleri, bazı alanları muğlaklaştırarak, sorumluluğu tek taraflı olarak devletin ve Meclis'in üzerine yıkmaya çalışıyor.

Dolayısıyla, Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın İmralı heyeti ile görüşmesi, Dışişleri Bakanı Fidan ve Adalet Bakanı Tunç'un TBMM'de sunumları sürecin gidişatı açısından önemlidir. Büyük ihtimal önümüzdeki kısa süre içinde Cumhurbaşkanlığı liderleri de görüşecektir. Bugün için süreci zamana yaymanın mahzurları bir kez daha görülmüştür. Süreç hızlandırılmalıdır. Komisyon, silahlar tam teslim edilmeden kurulduğu için tartışmalar, silah bırakmayı yavaşlattı. Yılsonuna kalmadan Komisyon bir an önce raporunu hazırlamalıdır. Siyasi partiler de Komisyon raporuna kendi önerileri ile katkı vermelidir. **X**

 Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan (ortada), DEM Parti heyetini kabul etti. Kabulde AK Parti Genel Başkanvekili Efkân Ala (sağ 2), Milli İstihbarat Teşkilatı (MIT) Başkanı İbrahim Kalın (sağda) TBMM Başkanvekili ve DEM Parti Van Milletvekili Pervin Buldan (sol 2) ve DEM Parti Şanlıurfa Milletvekili Mithat Sancar (solda) hazır bulundu. (TCCB/ Murat Çetinmühürdar / AA, 30 Ekim 2025)